

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодощака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Об'єднаних Націй, Декларація про принципи міжнародного права, незалежність Косово, міжнародні інституції, посередництво.

Галат Владислав Ігорович

*аспірант кафедри міжнародного та європейського
права Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ІСТОТНЕ ПОРУШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА ПРИМУС ДО ВИКОНАННЯ КОНТРАКТУ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ПРИКЛАД КЕЙСУ AAPL ПРОТИ ШРІ-ЛАНКИ

Істотне порушення міжнародного договору грає ключову роль у забезпеченні стабільності міжнародної економічної діяльності. Такі порушення передбачають невиконання основних зобов'язань передбачених договором, що суттєво позбавляє одну із сторін тих благ, на які вони розраховували при заключенні договору. Але в умовах збройних конфліктів питання виконання договорів ускладнюється в зв'язку із обставинами які склались, в такому випадку сторони можуть посилатися на форс-мажорні обставини для уникнення відповідальності. При цьому міжнародні арбітражні трибунали повинні враховувати не лише юридичні аспекти, але й обов'язок сторін мінімізувати шкоду та діяти добросовісно, навіть у кризових умовах. Яскравим прикладом таких форс-мажорних обставин, являється справа Asian Agricultural Products Ltd (далі по тексту - AAPL) проти Шрі-Ланки (ICSID Case №.

ARB/87/3), яка демонструє наскільки складно примусити виконувати сторону договірні зобов'язання під час збройного конфлікту, особливо якщо питання стосується забезпечення порядку та благополуччя окремо взятої країни.

Даний спір виник після того, як під час антитерористичної операції уряд Шрі-Ланки знищив майно інвестора. AAPL, міжнародна компанія, звинуватила Шрі-Ланку у порушенні своїх інвестиційних прав і вимагала компенсації. Ключове питання в цій справі полягало в тому, чи можуть воєнні дії служити підставою для уникнення відповідальності за договором та чи можна вважати знищення активів істотним порушенням зобов'язань держави.

Кейс AAPL проти Шрі-Ланки є важливим прикладом, що розкриває складнощі виконання комерційних договорів та питання захисту інвестицій в умовах збройного конфлікту. Цей арбітражний спір виник через знищення майна інвестора під час військових операцій уряду Шрі-Ланки проти повстанської групи Таміли. Суть справи полягала у звинуваченні уряду у невиконанні зобов'язань за інвестиційним договором, що містив елементи міжнародної купівлі-продажу.

Що стосується розвитку подій, то виглядало все так, Компанія AAPL вклала кошти у креветкову ферму в регіоні, де велися військові дії. Під час однієї з операцій урядові сили атакували ферму, підозрюючи, що вона використовується як база для повстанців. У результаті ферма була знищена, а AAPL подала позов до ICSID (Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів), вимагаючи

компенсації за істотне порушення контракту та невиконання обов'язку щодо забезпечення безпеки інвестицій. [2]

Позиції сторін виглядали наступним чином:

- AAPL стверджувала, що під час знищення ферми було істотно порушені умови договору та вимагала відшкодування збитків за втрату своїх інвестицій, та вказувала на те, що уряд Шрі-Ланки мав захищати іноземні інвестиції навіть під час збройного конфлікту.
- Шрі-Ланка заперечувала доводи інвестора, посилаючись на форс-мажорні обставини та військову необхідність, яка склалась під час знищення ферми, і просила звільнити її від відповідальності. Оскільки, вони вважали що на фермі знаходились повстанці, та була легітимною військовою ціллю для військових Шрі-Ланки.

Але рішення яке ухвалив трибунал, визнав що держава не виконала своїх зобов'язань, щодо забезпечення безпеки інвестицій. Трибунал ICSID зобов'язав приймаючу державу компенсувати позивачу втрату його інвестицій. Зокрема, суд зазначив, що Шрі-Ланка «порушив своє зобов'язання з належної обачності, яке вимагає вжиття всіх можливих заходів, які можна розумно очікувати, щоб запобігти можливому виникненню вбивств і знищення майна». [1]

Тому в, даному випадку ми можемо стверджувати, що арбітраж прийшов до таких висновків оскільки дії збройних сил Шрі-Ланки не відповідали стандартам пропорційності. Суд постановив, що навіть в умовах збройного конфлікту

держава повинна вживати заходів для мінімізації шкоди та уникнення випадків надмірного застосування сили. AAPL отримала компенсацію, але розмір відшкодування був меншим, чим було заявлено інвестором, оскільки було враховано обставини збройного конфлікту.

Ця справа яскраво демонструє, як арбітражні трибунали балансують між комерційними інтересами та військовими потребами. Форс-мажорні обставини не звільняють державу та інших сторін від відповідальності за невиконання контракту навіть у ситуаціях збройного конфлікту і крайньої необхідності. У справі AAPL проти Шрі-Ланки арбітраж визнав, що навіть у воєнний час очікується певний рівень дотримання зобов'язань, і будь-яке істотне порушення має бути оцінене на основі принципу пропорційності та належної обачності з боку держави.

Але, чи при будь яких, випадках буде ухвалено рішення, яке буде захищати інвесторів, однозначної відповіді немає, один недавній випадок підняв це питання на перший план. В Україні, Катарська компанія управляла морським портом «Ольвія» в м. Миколаєві. Катарські інвестиції були, кілька разів, вражені російськими ракетами, що завдало шкоди його об'єктам [1]. По цій ситуації Катарська компанія не подавала позову до трибуналу, але ситуація геометрично зворотна до розглянутої, оскільки в даній справі основний, акцент в позові зосередився б на недостатньому захисті, об'єктів інвестицій, хоч Українська сторона і не вчиняла прямих дій, які б спричинили шкоду Катарським інвестиціям, але можна припустити, що арбітраж

також міг визнати невиконання умов договору, щодо незабезпечення безпеки інвестицій.

Тому можна зробити висновок, що при розгляді істотних порушень міжнародних договорів у контексті міжнародного права, потрібно насамперед притримуватись балансу між договірними зобов'язаннями та непередбачуваними обставинами, такими як війна. Форс-мажор не завжди звільняє від відповідальності, і в більшості випадках, якщо арбітраж буде бачити можливість, що держава могла уникнути порушень договору, або мінімізувати наслідки, для підняття інвестиційних вкладень в світовій економіці, буде ставати на бік інвестора. Кейси на зразок AAPL проти Шрі-Ланки показують, що збройний конфлікт не виправдовує надмірного порушення договорів, а важливість цієї справи полягає у встановленні стандартів пропорційності та обов'язку держав діяти з обачністю щодо інвестицій. Вона також показує, що форс-мажорні обставини, такі як війна, не завжди звільняють сторони від відповідальності, а арбітражні трибунали мають враховувати не лише юридичні, але й етичні аспекти, щоб забезпечити баланс між безпекою та інвестиційними зобов'язаннями.

Джерела:

1. Збройний конфлікт та інвестиційний арбітраж 20/05/2023 від Міжнародний арбітраж. URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/uk/armed-conflict-and-investment-arbitration/>
2. ICSID. (1990). Asian Agricultural Products Ltd. (AAPL) v. Republic of Sri Lanka, ICSID Case No. ARB/87/3, Award. URL:

<http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C140/DC675.pdf>

Ключові слова: Міжнародний договір, форс-мажор, інвестиції, збройний конфлікт, арбітраж.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Канєнберг-Сандул Оксана Костянтинівна

Жакун Маргарита Юріївна
*аспірантка кафедри міжнародного та європейського
права Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ПРАВО МАТИ ПРАВА? ДЕЯКІ РОЗДУМИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ МІГРАНТІВ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

З найдавніших часів людство перебуває у русі. Люди переміщаються з різних причин: у пошуках нової роботи або кращого рівня життя; для возз'єднання із сім'єю або навчання; щоб уникнути конфліктів, переслідувань або широкомасштабних порушень прав людини; через несприятливі наслідки зміни клімату, стихійних лих або інших екологічних факторів, тощо [10].

Для України актуальність проблематики набуває особливо важливого значення у контексті репатріації та реєміграції українських громадян, які були примусово депортовані на територію рф або добровільно виїхали та перебувають за кордоном.

Закріпивши за собою глобальний характер, міграція об'єднує рух осіб як всередині країни

ЗМІСТ

Вступне слово від КІВАЛОВА С.В.	3
--	---

Секція № 1

Теоретичні та практичні аспекти захисту прав людини

АРАКЕЛЯН М.Р.

Захист прав людини під час збройних конфліктів та сучасні технології: виклики та шляхи вирішення	5
--	---

БЕХРУЗ Х.Н.

Міжнародно-правове регулювання права на свободу зібрань з використанням новітніх технологій: постановка проблеми	10
--	----

СТОЙКО О.М.

Вплив воєн на еволюцію соціальних прав людини	17
---	----

ЗАЯРНИЙ О.А.

Деякі особливості забезпечення конфіденційності персональних даних, які обробляються в реєстрі збитків, завданих агресією російської федерації проти України	23
--	----

ГУЛЄВСЬКА Г.Ю., ВОСТРИКОВ Т.Є.

Правовий захист від порушень прав людини, пов'язаних з бізнесом: характеристика основних засобів	30
--	----

ПОЛІТОВА А.С.

Гендерна ідентичність як складова гендерно зумовленого насильства: дискусійні питання	45
---	----

КУЗЬМІН Е.Е.

Деякі ремарки щодо «права на покарання» у міжнародному кримінальному праві	50
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., ВОТЧАЛ О.В.

Моністична теорія співвідношення міжнародного та національного права та її вплив	55
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., СЛОБОДЯН У.С.

Право на самовизначення і територіальну цілісність: протиріччя і виклики в міжнародному праві	59
---	----

ГАЛАТ В.І.

Істотне порушення міжнародних договорів та примус до виконання контракту в умовах збройних конфліктів: Приклад кейсу aарl проти Шрі-Ланки	64
---	----

ЖАКУН М.Ю.

Право мати права? Деякі роздуми щодо захисту прав мігрантів під час збройних конфліктів	69
---	----

ОСТРОВЕРХИЙ О.О.

Індивідуальна відповідальність за покарання за злочин агресії у міжнародному праві	78
--	----